

9. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. [Текст] / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. школа, 1997. – Т. 4. – 637 с.

10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. [Текст] / В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. школа, 1976 – 1977. – Т. 4. – 419 с.

11. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К., 1976. – Т. 1. – С. 46.

12. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. школа, 1997. – Т. 4. – С. 554.

13. Сухомлинський В. О. Слово вчителя в моральному вихованні / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 321–330.

14. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – М. : Педагогика, 1979. – Т. 4. – С. 6.

15. Сухомлинський В. О. Як виховувати справжню людину / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 2. – С. 158–199.

16. Сухомлинський В. О. Вибр. твори : в 5 т. Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – с. 160.

17. Формула Нової української школи [Електронний ресурс]. URL: <https://nus.org.ua/about/formula/> (дата звернення: 21.08.2019).

Дата надходження до редакції: 26.08.2019 р.

УДК 378.091.4(477.82)

Петро ОЛЕШКО,
кандидат історичних наук, доцент,
ректор Волинського ІППО

СПАДЩИНА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА ВОЛИНІ

У статті розглянуто використання спадщини всесвітньо відомого педагога-новатора В. О. Сухомлинського в системі післядипломного підвищення кваліфікації педагогічних працівників у контексті ідей Нової української школи.

Ключові слова: *Нова українська школа, післядипломна освіта, форми і методи навчання, компетентність, компоненти, освітній процес, дослідження, вчитель, патріот.*

В статье рассмотрено использование наследия всемирно известного педагога-новатора В. А. Сухомлинского в системе последипломного повышения квалификации педагогических работников в контексте идей Новой украинской школы.

Ключевые слова: *Новая украинская школа, последипломное образование, формы и методы обучения, компетентность, компоненты, образовательный процесс, исследование, учитель, патриот.*

The article deals with the creative heritage of the world-famous teacher-innovator V. O. Sukhomlynskyi in the conditions of Ukrainian education modernization, especially in the regional system of teachers' postgraduate professional development, according to the New Ukrainian School Concept. His ideas of the educational process humanization, the promotion and preservation of children's health, the development of students' abilities and talents and the formation of teachers' skills are relevant and systematically used by educational authorities, scientific and pedagogical staff, methodological

services in Volyn Region. The teacher-innovator heritage is introduced for consideration at the meetings of city and district departments of education, councils of methodological services, pedagogical councils of educational institutions and reflected in school principles', methodologists', teachers' plans of work.

Having started in Volyn In-Service Teachers' Training Institute in 1994, All-Ukrainian Pedagogical Readings in honour of Vasyl Sukhomlynskyi are annually organized in one of the regions of Ukraine. Under the organizational participation of Volyn Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education staff, different scientific and methodological events, such as conferences, seminars, readings, round table discussions and more were held in the region to celebrate the 100th anniversary of V. O. Sukhomlynskyi's birth.

Various forms of studying and technological application of V. O. Sukhomlynskyi's innovative ideas in the educational space of Volyn region for realization of the tasks of the New Ukrainian School concept in accordance with the requirements of state and sectoral legislation are analyzed. The training at the Institute is practically oriented on the upgrading of teachers' knowledge and skills in the pedagogical innovations, project technologies, digital educational resources, research methods and upbringing of patriots, that is, the formation of educational process participants' competences.

Key words: *New Ukrainian School, postgraduate education, educational process, teacher, forms and methods of teaching, competence, research, patriot.*

Постановка проблеми. Одним зі структурних елементів моделі інноваційного розвитку системи освіти України є Концепція «Нова українська школа». Важливу роль у ній має відігравати система післядипломної освіти. У зв'язку з цим виникає необхідність вироблення нових підходів до організаційно-педагогічних засад, змісту та методичного забезпечення процесу підвищення професійної майстерності педагогічних кадрів.

Відповіді на ці та багато інших питань освітяни Волині систематично знаходять у творах Василя Сухомлинського – невичерпного інноваційного джерела збагачення сучасної педагогічної науки і практики.

Реалізація педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в умовах Нової української школи на теренах Волині – один із найважливіших напрямів діяльності управління освіти і науки обласної державної адміністрації, інституту післядипломної педагогічної освіти, закладів загальної середньої освіти. Методичні кабінети управлінь освіти міськвиконкомів та відділів освіти райдержадміністрацій цілеспрямовано працюють над удосконаленням організаційно-педагогічного і науково-методичного забезпечення вивчення й упровадження педагогічних ідей Сухомлинського. Результативність творчого впровадження спадщини педагога-новатора виноситься на розгляд колегій міських управлінь і районних відділів освіти, рад методичних кабінетів, педагогічних рад закладів освіти та відображені в планах роботи керівників шкіл, методистів, педагогів.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питання теоретичного і практичного використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського містяться в наукових дослідженнях М. Я. Антонця, І. Д. Беха, М. В. Богуславського, В. І. Бондаря, М. С. Вашуленка, С. У. Гончаренка, І. А. Зязюна, В. Г. Кремея, Н. Г. Ничкало, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинської, М. Д. Ярмаченка та інших. Сьогодні творчий доробок педагога-гуманіста вивчається і широко популяризується в освітньому середовищі Волині.

Мета статті – розглянути окремі особливості творчого використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в контексті ідей Нової української школи у Волинському краї науковцями, методистами, керівниками освітніх закладів та учителями.

Виклад основного матеріалу. Підтвердженням реалізації спадщини вченого є проведення I Всеукраїнських педагогічних читань «Освітньо-виховні ідеали В. О. Сухомлинського в контексті сучасності» у Волинському ІППО (1994 р.). Започаткована на Волині така форма з вивчення і практичного використання педагогічних надбань директора Пависької школи щорічно проводилася у всіх областях України. У вересні 2016 року у ВІППО проведено Міжнародну науково-практичну конференцію та XXIII Всеукраїнські педагогічні читання «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: щоб у серці жила Батьківщина». Учасниками були науковці й практики з України, Білорусі, Польщі. Серед присутніх: три академіки, 13 докторів та 20 кандидатів наук, із них 10 професорів та 21 доцент, що є міжнародним і всеукраїнським визнанням творчої реалізації досвіду всесвітньо відомого педагога на Волині.

Працівниками ВІППО проведено науково-методичні заходи до 100-річчя від дня народження В. Сухомлинського. Окремі з них: м. Луцьк – науково-практична конференція «Нова українська школа і освітнє середовище»; смт Іваничі – районні педагогічні

читання «Робота з обдарованими дітьми в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського»; м. Нововолинськ – семінар «В. О. Сухомлинський про виховання культури здоров'я учнів»; смт Маневичі – районна науково-практична конференція «Реалізація педагогічних ідей В. О. Сухомлинського щодо творчого самовираження дитини в сучасній практиці закладу освіти»; смт Турійськ – районна науково-практична конференція «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського і Нова українська школа». У жовтні 2018 року було також проведено Обласну науково-практичну конференцію «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського в освітньому просторі Волині».

Науково-педагогічні працівники інституту й методисти переосмислили соціальну і професійну місію вчителя Нової української школи з метою перепідготовки фахівців, адаптованих до сучасних соціокультурних умов, здатних творчо працювати, уникаючи стереотипізації і шаблонів, засвоювати нові професійні ролі й функції, реалізовувати освітні проекти, витримувати конкуренцію на ринку освітніх послуг тощо. Саме такий учитель, що і підтверджує наукова і практична інноваційна педагогічна діяльність В. О. Сухомлинського, допоможе кожній дитині розкрити та розвинути її здібності, таланти й можливості на основі партнерства між педагогом, учнем і батьками.

Учитель із хорошими професійними якостями до школи приходить рідко. Тому як директор Василь Олександрович проводив копітку роботу з молодими педагогами і прагнув, щоб через три-п'ять років після закінчення закладу вищої освіти той знав у три-п'ять, десять разів більше ніж на початку своєї педагогічної діяльності, щоб йому не загрозувало «духовне заокостеніння», а учням – «нудне зубріння». Він наголюшував: «Інтелектуальне зростання, постійне збагачення, оновлення, поповнення, поглиблення, вдосконалення знань – це питання життя вчителів» [4, с. 51]. Причому постійне вдосконалення знань – це справа не лише початкуючих молодих учителів, стверджував В. О. Сухомлинський, а навіть тих, хто працює в школі 10, 20, 30 років. Набуття педагогічної майстерності – процес тривалий. Він починається у стінах навчального закладу і продовжується все життя.

Підвищення кваліфікації вчителів Нової української школи проводиться відповідно до вимог державних і галузевих нормативних документів. Спочатку було підготовлено 41 тренера для навчання педагогічних працівників, які вчили та вчитимуть учнів перших класів у 2018/2019 і 2019/2020 навчальних роках: 5 – працівників ВІППО, 14 – міських та районних методичних кабінетів, 22 – учителів початкових класів ЗЗСО області. Для підготовки освітян до роботи в умовах Нової української школи в області створено 21 локальний центр та реалізовано практичне відпрацювання інноваційних технологій навчання дітей.

Навчальні заняття є практико орієнтованими. У змісті професійного та фахового модулів передбачається оновлення й поповнення знань і вмінь учителів із питань педагогічної інноватики, сучасної педагогічної психології, цифрових освітніх ресурсів, навчально-методичного забезпечення. Особливу увагу зосереджено на питаннях інтегрованого навчання, екологізації, проектних технологій, використанні ігрових та діяльнісних методів навчання, практичної спрямованості змісту освіти, формуванні відповідних компетентностей педагогів щодо реалізації програм навчальних предметів на основі нового Державного стандарту.

У міжкурсовий період упроваджуються різноманітні форми роботи: науково-методичні семінари, методичні студії, науково-практичні семінари, зустрічі з авторами підручників, творчі групи вчителів, під час яких відбувається обмін практичними результатами, новими ідеями, технологіями, розробляються методичні посібники, що потім використовується в професійній діяльності.

Тільки за 2018 рік підготовлено 2016 учителів початкових класів, зокрема спеціальних закладів освіти. Навчання педагогів складалося з двох етапів: дистанційного курсу на освітній платформі Ed Era та очних сесій; по його завершенню видано сертифікати.

Робота з підвищення кваліфікації здійснювалася відділом дошкільної та початкової освіти спільно з кафедрами ВІППО за оновленими навчально-тематичними планами. Кафедрою педагогіки і психології розроблено лекційний курс «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського і Нова українська школа» та методичні рекомендації «Використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в школі» для вчителів, методистів, керівників шкіл. Науковці та методисти інституту через регіональні ЗМІ роз'яснюють суть освітньої реформи (дві теле-, одна радіопередача, інтерв'ю для двох телеканалів та інтернет-видання «Конкурент», газети «Волинь», три телелекції).

На курсах підвищення кваліфікації ми прагнемо сприйняття і розуміння вчителями формули Нової української школи, а потім – опрацювання технологій реалізації восьми її базових компонентів:

- новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві;
- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;
- умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно;
- орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм;
- наскрізний процес виховання, який формує цінності;
- нова структура школи, що дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя;
- децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію;
- справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти [2].

Усі вони перегукуються з ідеями В. О. Сухомлинського та розкривають найважливіші проблеми навчання й виховання, є надійним підґрунтям побудови національної освіти.

Видатний педагог уважав, що злиття практичної і науково-дослідницької роботи сприяє розумінню та правильному поясненню теоретичної сутності будь-якої педагогічної проблеми (у нашому випадку – Концепції «Нова українська школа»), що і забезпечує постійне заглиблення дослідника в суть справи, у конкретні питання освітнього процесу. Він особисто на практиці довів, що праця вчителя, яка збагачується теоретичним мисленням, стає джерелом нових відкриттів. Отже, педагог-практик відстоював думку про спорідненість творчої праці вчителя з науковим дослідженням: «Глибоко поважаючи науку і вчених, я завжди вважав себе тільки практиком, народним учителем. Але мені завжди здавалося, і так здається багатьом учителям, що перетворення наукових істин у живий досвід творчої праці – це найскладніша сфера дотикання науки до практики» [6, с. 401–402].

Концепцією «Нова українська школа» передбачено перехід зі знаннєвої системи освіти до компетентнісного навчання, тобто реальної підготовки дитини до самостійного, дорослого життя. Цю ідею ми знаходимо у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського: «У школі навчають не тільки читати, писати, рахувати, мислити, пізнавати світ, багатства науки і мистецтва. У школі учать жити. Школа – це духовна колицка народу. Чим більше піклування про свою колицку виявляє народ, тим блискучіше його майбутнє» [7, с. 337].

Випускник нової української школи повинен бути особистістю, патріотом, інноватором. Сьогодні патріотизм народу, її громадян проявляється на славу, незалежність України та вибору загальнолюдських цінностей. «Патріотична свідомість, любов до Батьківщини передбачають глибоке розуміння сучасності», – стверджував Василь Олександрович [4, с. 146]. Хвиля патріотизму активізувала громадянську свідомість дітей, свою любов до рідного краю та її захисників вони виявляють у малюнках, листах, творчих доробках. Їх волонтери передають воїнам, які захищають Вітчизну від російської агресії. На переконання В. О. Сухомлинського: «У такої людини з'являється найважливіша риса справжнього патріота – особиста зацікавленість у долі Вітчизни, почуття особистої причетності до всього, що діється на рідній землі» [5, с. 147].

Висновки. Науково-педагогічна спадщина В. Сухомлинського розкриває найважливіші проблеми навчання й виховання, є надійним підґрунтям побудови національної освіти. Результати дослідження засвідчують, що волинська педагогічна наука і практика зробила вагомий внесок у вивчення та використання в освітньому просторі регіону спадщини В. О. Сухомлинського. Роботу в означеному напрямі плануємо продовжувати, зокрема в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» у післядипломній педагогічній освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Луцьок А. М. Використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в школі : методичні рекомендації для вчителів, методистів, керівників шкіл [Текст] / А. М. Луцьок. – Луцьк : ВІППО, 2018. – 70 с.
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи (станом на 18 листопада 2016 р.) [Електронний ресурс]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/> (дата звернення: 01.07.2019).
3. Спадщина В. О. Сухомлинського – джерело сучасної педагогічної практики : монографія [Текст] / авт. кол. : В. О. Сухомлинська, О. Я. Савченко, П. С. Олешко, А. М. Луцьок та ін. ; упоряд. П. С. Олешко. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 256 с.
4. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа [Текст] / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 4. – С. 7–390.
5. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості [Текст] / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 1. – С. 53–206.
6. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором [Текст] / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 4. – С. 393–626.
7. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 2. – С. 147–416.

Дата надходження до редакції: 08.07.2019 р.